

УДК: 633.63:632.9:631.582:631

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДІВ ЗАХИСТУ БУРЯКІВ
ЦУКРОВИХ ВІД ОСНОВНИХ ХВОРОБ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ
УКРАЇНИ**

Бондар Людмила Пилипівна, к. б. н., доцент
Самотей Богдан Михайлович
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
агробіотехнологічного факультету
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса. Україна

Анотація. Досліджено, що в умовах Олександрійського району Кіровоградської області серед хвороб, що уражають листя цукрових буряків, найбільш поширеним є церкоспороз. За роки дослідження маса коренеплодів знижувалась на 21,2%, гички на 38,3 %, а цукристість - 0,5%. Найкраща технічна ефективність проти церкоспорозу була у фунгіцида Амістар Екстра.

Ключові слова: цукрові буряки, церкоспороз, коренеплоди, ефективність, фунгіциди, технічна ефективність, економічні показники.

Встановлено, що економічні показники були найвищими у варіанті, де насіння обробляли Круїзером + сумішкою Тачигарена і Роялфло (в половинних нормах). Виявлено, що собівартість коренеплодів в цьому варіанті була найнижчою – 924,5 грн/т, чистий прибуток сягав 42464 грн/га, а рівень рентабельності - 94,7%.

Найвищі економічні показники були отримані на варіантах досліді, де застосовували Амістар Екстра. Собівартість 1 т коренеплодів зменшилась по відношенню до контролю на 180,1 грн/т. При цьому чистий прибуток збільшився на 15160 грн./га, а рентабельність на - 31,3 %.

Цукрові буряки – основне джерело виробництва цукру та багатьох продуктів споживання, а в бурякосійних господарствах їх вирощування сприяє підвищенню культури землеробства, збільшенню врожайності всіх культур сівозміни, очищенню полів від бур'янів. Це головна технічна культура нашої держави. Площі під нею в Україні – одні з найбільших у світі, а виробництво цукру має значення в стабілізації економіки молодій незалежній держави. Світові площі цукрових буряків сягають близько 8 млн га і зосереджені вони переважно в Європі. З них 1,5 млн га (майже 18 %), в минулому столітті, розміщувалися в Україні.

Валове виробництво цукрових буряків збільшується за рахунок широкого впровадження у виробництво інтенсивної технології вирощування, яка дає можливість одержувати високі врожаї коренеплодів з мінімальними затратами

ручної праці. За такої технології значно зростає роль захисту рослин від шкідників, хвороб і бур'янів, бо при механізованому способі вирощування цукрових буряків на одиницю площі висівають мінімальну кількість насіння, часто з розрахунку на кінцеву густоту рослин. Тому забезпечення надійного захисту цукрових буряків від шкідників та хвороб – важлива умова одержання високих і стабільних врожаїв цієї культури.

Цукрові буряки – рослина, яка у виробництві майже безвідходна, високорентабельна і високоокупна. Кожний гектар фабричних буряків при врожайності коренеплодів 30 т/га крім 3,5-4,5 т/га білого цукру дає ще 15-20 т гички, 24-26 т жому і 1-2 т патоки, які широко використовуються в народному господарстві [1, 2].

Важливою умовою підвищення урожайності цукрових буряків і прибутковості галузі є повсюдне впровадження у виробництво сучасної інтенсивної технології вирощування цієї культури, ретельне дотримання якої забезпечує ріст продуктивності рослин при суттєвому зменшенні людських і матеріальних затрат. За такої технології значно зростає роль захисту рослин від шкідників хвороб та бур'янів, які спричиняють зниження урожайності, зрідження посівів, а інколи й повну їх загибель.

Серед інфекційних хвороб цукрових буряків особливо небезпечним в цьому плані є коренеїд та церкоспороз, який найбільш загрозливіші для цієї культури. Так, при ураженні коренеїдом 30–35 % проростків ще вдається забезпечити нормальну густоту рослин на площі, при ураженні до 50–60 % спостерігається значне зрідження посівів, а при більш високому ураженні часто виникає необхідність пересіву плантацій [1, 3].

Враховуючи те, що церкоспороз та коренеїд на посівах буряків проявляється щорічно, а в окремі роки набувають характер епіфітотій, нами в умовах Лісостепової зони вивчались питання поширення і шкідливості основних хвороб цукрових буряків та ефективності хімічного методу від них.

Дослідження проводились в умовах Олександрійського району Кіровоградської області. В першу половину вегетаційного періоду найбільш поширеним був коренеїд, ураження сходів становило в середньому 32 %, а в другу половину вегетації розповсюдились збудники церкоспорозу та борошнистої роси, відповідно 93 % і 44 % уражених рослин.

Серед хвороб, що уражають листя цукрових буряків найбільше поширення має церкоспороз. Під впливом цієї хвороби в умовах вегетації 2023 року маса коренеплодів знижувалась на 21,2, гички на 38,3 %, а цукристість - 0,5 %. Найкраще себе зарекомендував у боротьби із церкоспорозом препарат Амістар Екстра.

Розрахунки економічної ефективності показали, що протруювання насіння цукрових буряків проти коренеїду себе оправдовує. Ці економічні показники були найвищими на варіанті, де насіння обробляли Круїзером + сумішкою Тачигарена і Роялфло в половинних нормах витрати цих фунгіцидів: собівартість коренеплодів в цьому варіанті була найнижчою – 924,5 грн/т, чистий прибуток збільшився до 42464 грн/га, а рівень рентабельності виріс до 94,7%, порівняно з контролем, де він не перевищував 64,8%.

Найвищі економічні показники були отримані на варіантах досліду, де посіви обприскували Амістар Екстра, к. с. Собівартість 1 т коренеплодів зменшилась по відношенню до контролю на 180,1 грн/т, чистий прибуток збільшився на 15160 грн./га, а рентабельність виросла на 31,3 %.

Дослідження з розширення діапазону захисної дії і оздоровлюючого ефекту сучасного асортименту фунгіцидів на цукрових буряках, які є в більшості однокомпонентними, шляхом наукового підбору сумішей і їх співвідношень є досить актуальним і відповідає вимогам сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цукрові буряки (вирощування, збирання, зберігання) / Шпаар Д., Драгер Д., Каленська С. та ін.; за ред. Д. Шпаара. Київ : ННЦ ІАЕ, 2005. 340 с.
2. Алімов Д.М., Шелестов Ю.В. Технологія виробництва продукції рослинництва. Практикум: Навчальний посібник. Київ: Вища шк., 1994. 152 с.
3. Власюк О.С. Вплив добрив на ураженість цукрових буряків церкоспорозом. *Цукрові буряки*, 2006. № 4. С. 6.